

ВІДГУК
офіційного опонента

на рукопис кандидатської дисертації КОЗЛОВОЇ Наталії Вікторівни
**«Принципи архітектурної організації фасадів багатоповерхових
житлових будинків з врахуванням візуальної екології»**

Наукова спеціальність – 18.00.02
«Архітектура будівель та споруд»

На відгук подана дисертація, яка присвячена визначенню принципів, прийомів та рекомендацій щодо архітектурної організації фасадів багатоповерхових житлових будинків з врахуванням вимог візуальної екології.

Робота складається із 320 сторінок тексту (основна частина 264 ст.) дисертації, і тому числі 63 ілюстрацій, 56 ст. додатків.

Актуальність теми дослідження обумовлена масштабною проблемою низької архітектурної якості вигляду багатоповерхової житлової забудови, зокрема фасадів житлових будинків, в аспекті візуальної екології. В багатьох районах новобудов у великих містах, в першу чергу у м. Києві, спостерігається невиразність або агресивність містобудівних розгортки при панорамному розкритті забудови, конфлікт забудови з природним оточенням, немасштабність фасадних елементів, бідність і одноманітність образних стимулів в ближніх зонах (пішохідні шляхи, двори), де безпосередньо живуть або пересуваються люди.

Актуальність теми поглиблюються тим, що із зростанням поверховості житла до 25 поверхів проблема отримує нові оберти, а прагнення забудовників отримувати надприбутки призвели до ігнорування цих проблем і навіть до їх загострення. Проблему формування архітектури фасадів багатоповерхових житлових будинків, зокрема будинків масових серій, підіймали і в радянські часи, і в період незалежності України, але вона набувала вузького трактування в естетичному та інформативному аспектах, обмежувалася пошуком прийомів вирішення площини фасаду у кольорі, прийомів комбінаторики таких елементів, як простінки з вікнами, літніми приміщеннями, «еркерами» та глухих стін. Багатоповерхові житлові будинки - 12,16, 22, 25 і більше поверхів – як об'єкти архітектурної організації фасадів мають суттєві композиційні особливості і з позицій візуальної екології розглянуто вперше.

У першому розділі «ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕНЬ АРХІТЕКТУРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ФАСАДІВ БАГАТОПОВЕРХОВИХ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ. ВІЗУАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ» узагальнені та систематизовані науково-теоретичні праці фахівців, що присвячені окремим аспектам з проблеми архітектурної організації фасадів житлових будинків, визначено понятійний апарат за досліджуваною тематикою, систематизовано історичний досвід архітектурно-просторової і архітектурно-пластичної організації житлової забудови м.Києва кінця 19 – початку 21 століть, проаналізовано сучасний досвід архітектурної організації фасадів закордонних та вітчизняних багатоповерхових житлових будинків. Частина ілюстрацій віднесено до додатків.

В результаті узагальнення досліджень попередніх років встановлено що шляхи підвищення естетичної виразності та інформативних якостей житлового

інформативності архітектурної форми визначають об'єкт дослідження як складну та багаторівневу систему;

метод соціологічного опитування для з'ясування потреб і зацікавленості споживача архітектури БЖБ; графоаналітичний метод оцінки агресивності вертикальних площин фасаду для оцінювання зниження відео екологічних якостей сучасних фасадів БЖБ м. Києва.

Використання цих методів дозволило виявити, що в місті присутні три типи видимих середовищ (за В.А.Філіним): агресивне, гомогенне та комфортне. Визначено, що простір між будівлями, за рахунок неефективного використання території, нерозвиненого благоустрою, бідності простих форм, не має достатньої кількості видимих елементів.

Обґрунтований та апробований графо-аналітичний метод оцінки агресивності візуальних полів за Федосовою С.І., в основу якого покладені фізіологічні параметри зорового сприйняття середовища. Метод дозволив для 31 житлового будинку м. Києва визначити коефіцієнти агресивності та наявності об'єктів у місті з високим ступенем одноманітності архітектури фасадів.

В дослідженні, як перший візуально-інформативний рівень, визначено пластику фасадного поля багатопверхового житлового будинку. Виявлено, що каркасна система дає більші можливості для архітектурної організації фасадів БЖБ, змінну конфігурацію фасадної лінії за висотою, а навісні або самонесучі зовнішні стіни дають змогу застосовувати різноманітні види пластики і кольору, в тому числі терасування.

Теоретично обґрунтовано ознаки екологічної краси будівель в міському середовищі: змістовність, наявність архітектурного стилю, цілісність, органічність, масштабність, ансамблевність, пропорційність, екологічність, візуальна екологічність, інформативність, адаптивність.

У третьому розділі «НАУКОВІ ЗАСАДИ АРХІТЕКТУРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ФАСАДІВ БАГАТОПОВЕРХОВИХ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ З ВРАХУВАННЯМ ВІЗУАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЇ» розроблено модель формування багатопверхового житлового будинку в місті та метод передпроектного аналізу містобудівної ситуації в житловому мікрорайоні крупного міста. Сформульовано принципи, уточнено рекомендований набір сучасних прийомів архітектурної організації фасаду із врахуванням вимог візуальної екології. Розроблено рекомендації щодо пластичного вирішення фасадів багатопверхових житлових будинків в м. Києві.

Означено проблеми багатопверхового житла м. Києва з врахуванням візуальної екології: висока щільність забудови, що призводить до підвищеної уваги візуального сприйняття лише стилістичної частини будинку та зони його завершення (лінії карнизу); зменшення площі благоустрою прибудинкової території, що призводить до зменшення стаціонарних точок сприйняття; захаращеність та невпорядкованість архітектури фасадів відносно складеного середовища, яка спричинила втрату ансамблевих якостей забудови.

Розроблено аналітичну модель формування БЖБ в місті з врахуванням вимог візуальної екології, яка складається з елементів: міське середовище, багатопверховий житловий будинок; та включає в себе рівні: 1) так званий відео екологічний зонінг; 2) характерні містобудівні ситуації виявлені в м. Києві; 3) зонування фасаду будинку; 4) прийоми пластичної організації фасадного поля

БЖБ. Запропоновано враховувати трьох частинне вертикальне композиційне зонування житлового будинку.

Сформульовано принципи архітектурної організації фасадів БЖБ з врахуванням візуальної екології: підвищеної контактності (передбачає врахування візуальної єдності, композиційної цілісності та зонування за типом візуального середовища), органічності (вбачає застосування оптимальної поверховості та включення нової морфології, буферного простору в архітектурно-планувальну структуру БЖБ), варіативності (функціональна та конструктивна варіативність), екореконструкції (включення основних та додаткових прийомів пластичної організації фасаду).

Систематизовані сучасні основні (ті, що формують об'ємно-просторову структуру БЖБ) та додаткові прийоми (ті, що формують фасадну оболонку) пластичної організації фасадного поля.

Із врахуванням вимог візуальної екології доповнено класифікацію сучасних прийомів фасадної організації: вертикальне/горизонтальне озеленення, арт-терапія тощо). Визначені прийоми - запропоновано застосовувати відповідно до висотного зонування, означеного вище, на різних рівнях пластики (крупної, середньої та дрібної) архітектурно-просторової структури та фасадного поля.

Надано загальні рекомендації щодо пластичного вирішення архітектури фасадів БЖБ в м. Києві з врахуванням візуальної екології. Рекомендації спрямовані на удосконалення архітектури фасадів житлового середовища загалом та багатопверхових житлових будинків зокрема, можуть застосовуватись і в інших великих містах України. Запропоновано методику передпроектного аналізу містобудівної ситуації з виявлення динамічних та статичних візуальних зв'язків, наявності візуальних полів та вдосконалено методику архітектурної організації фасадів БЖБ. Зазначені методи будуть корисними на першому етапі проектування при розробленні проектних пропозицій, особливо у вже складеному надмірно щільному або одноманітному житловому середовищі.

Пошукувач у науковій роботі до розкриття проблеми і способів її вирішення підійшла системно. Це дозволило їй визначити принципи, прийоми та рекомендації, які є універсальними і достатньо різноманітним для розв'язання завдань з архітектурної організації фасадів не тільки сучасних багатопверхових житлових будинків, але і житла минулих періодів масових серій проектів при його вибірковій реконструкції, а також для перспективи.

Обґрунтовано автор відзначає, що існуючих прийомів архітектурної організації фасадів недостатньо, вони потребують уточнень та перегляду з точки зору екологічного аспекту проблеми та інструментарію психології сприйняття. Особистим внеском автора є встановлені нею принципи, прийоми та рекомендації вдосконалення архітектурної організації фасадів БЖБ.

Наукові засади, визначені автором, базуються на міждисциплінарному підході до постановки та вирішення задач дослідження, історико-генетичному аналізі вітчизняного та закордонного досвіду, ґрунтуються на підсумках соціологічного опитування та експертних методів, графо-аналітичному методі дослідження вертикальних площин фасадів багатопверхових житлових будинків, методах експериментального проектування.

Наукова новизна отриманих наукових результатів дисертаційного дослідження міститься в підході до вирішення проблеми, змісті запропонованих

принципів, прийомів та рекомендацій щодо архітектурної організації фасадів багатоповерхових житлових будинків з урахуванням вимог візуальної екології.

Практичне значення. Висновки і результати дисертаційного дослідження, при їх впровадженні будуть сприяти покращенню архітектурної виразності та візуальної дотепності, природності (фізіологічності) сприйняття об'ємно-просторових композицій, пластики фасадів та оцінювання екологічні якості середовища, що формується на основі створення забудові із багатоповерхових житлових будинків в м. Києві.

Результати наукового дослідження будуть корисними для подальших напрямків теоретичного пошуку в галузі архітектурно-будівельної екології, і в проектній практиці. Також, доцільно авторський науковий доробок застосовувати в навчальних програмах архітекторів за спеціальністю «інноваційна архітектура». Слід відзначити чітку та послідовну структуру дисертації – відповідність з поставленою метою, завданнями та обраними методами дослідження.

По роботі є наступні зауваження.

1. Перший розділ здається дещо перенасиченим історичним оглядом житлової забудови Києва. Це цікавий монографічний матеріал, деталізованість якого не завжди вимагається наступними дослідженнями і лише демонструє обізнаність і ерудицію автора даному напрямку.

2. При застосуванні сучасної тенденції в архітектурі, яка в оригіналі визначається як «sustainable» краще використовувати поняття «сталий», а не «стійкий». Саме так вона перекладалася в національній доповіді України, що готувалася комісії ХАБІТАТ при ООН.

3. При викладенні категорії «тектоніка» в п.1.4 рис.1.24 (с.112-114) варто звернути увагу на те, що виявлення конструкцій на фасаді житлового будинку – це дещо академічний постулат, який не виконували в архітектурі житла навіть конструктивісти. На рівні розвитку її архітектури останнього двадцятиріччя вже необхідно приділити увагу також композиціям, що ґрунтуються на розділенні несучої і огорожувальної підсистем будинку, і можуть мати риси атектонічності. Тектоніка в сучасному розумінні (наприклад за концепціями І.І.Середюка) не є буквальним виразом конструктивної системи на фасаді, а мірою свободи пластичного формоутворення, яке залежить від конструктивної системи. Доречи це визначено і автором цієї роботи в кінці розділу 2 цього дослідження (п.2.4).

3. Є не зовсім дотепним використання переведено з англійської терміну п.3.1 відеоенкологічний зонінг – авжеж зонінг (у трактуванні згідно державних будівельних норм) – це досить специфічний тип містобудівної документації, де позначення зон забудови строго унормовано і доведено до юридичних формулювань щодо дозволів або заборон, визначення містобудівних умов та обмежень і правил забудови для кожної ділянки. «Зонування» більш універсальний гнучкий термін для наведеної схеми для м. Києва.

4. Наведені методичні рекомендації з допроектного аналізу візуальних полів, точок та каналів сприйняття можливе за умови комплексної забудови. Ця методика є ефективною з теоретичної точки зору, але не вписується в сучасну державну систему організації містобудівного і об'ємного проектування (тобто проектування об'єктів будівництва). Висока ступінь абстрактності і двомірності містобудівного проектування, спрощеність і зайва схематичність містобудівних умов і обмежень і обумовлена законодавством відсутність контрольованості

проектування окремих будинків, вибір архітектурних рішень не за конкурсом, а за принципом дешевизни проектування, призводить до численних естетичних втрат поточного десятиріччя, руйнування архітектурного середовища і вимагає реформування самої системи архітектурно-містобудівного проектування, що може бути предметом для подальших досліджень і впроваджень.

5. По тексті зустрічаються не зовсім відповідні переклади прізвищ або ініціалів авторів на державну мову, певні орфографічні і синтаксичні помилки.

Автореферат відповідає змісту дисертації.

Робота знайшла відображення у достатній кількості публікацій, в тому числі науко-метричних. Особливо треба відзначити наявність 2 публікацій в збірниках SCOPUS, як визнання наукової результативності і зацікавленості даною тематикою в міжнародному науковому співтоваристві.

Положення роботи впроваджено в реальному, конкурсному, концептуальному проектуванні та в учбовому процесі КНУБА.

Виставлена на розгляд дисертація пошукувача Козлової Наталії Вікторівни ілюстративний матеріал, текстова частина дослідження, автореферат, публікації підтверджують, що робота виконана на високому рівні і в повному обсязі, на надзвичайно актуальну тему, є самостійним доробком, має вагомий науковий результат, що в подальшому будуть корисні для архітектурної науки і практики. Подана на попередній захист дисертація відповідає вимогам Міністерства до наукових праць і наукової спеціальності 18.00.02 – «архітектура будівель і споруд».

Вченій раді може бути рекомендовано присвоїти Козловій Н.В. вчену ступінь кандидата архітектури.

Професор кафедри архітектури
факультету архітектури будівництва і дизайну
Національного авіаційного університету
Лауреат Державної премії України в
галузі архітектури, член-кореспондент
Української академії архітектури
кандидат архітектури

С.Г.Буравченко

Підпис к.арх., проф. С.Г.Буравченка засвідчую

Вчений секретар НАУ

Т.Енчева